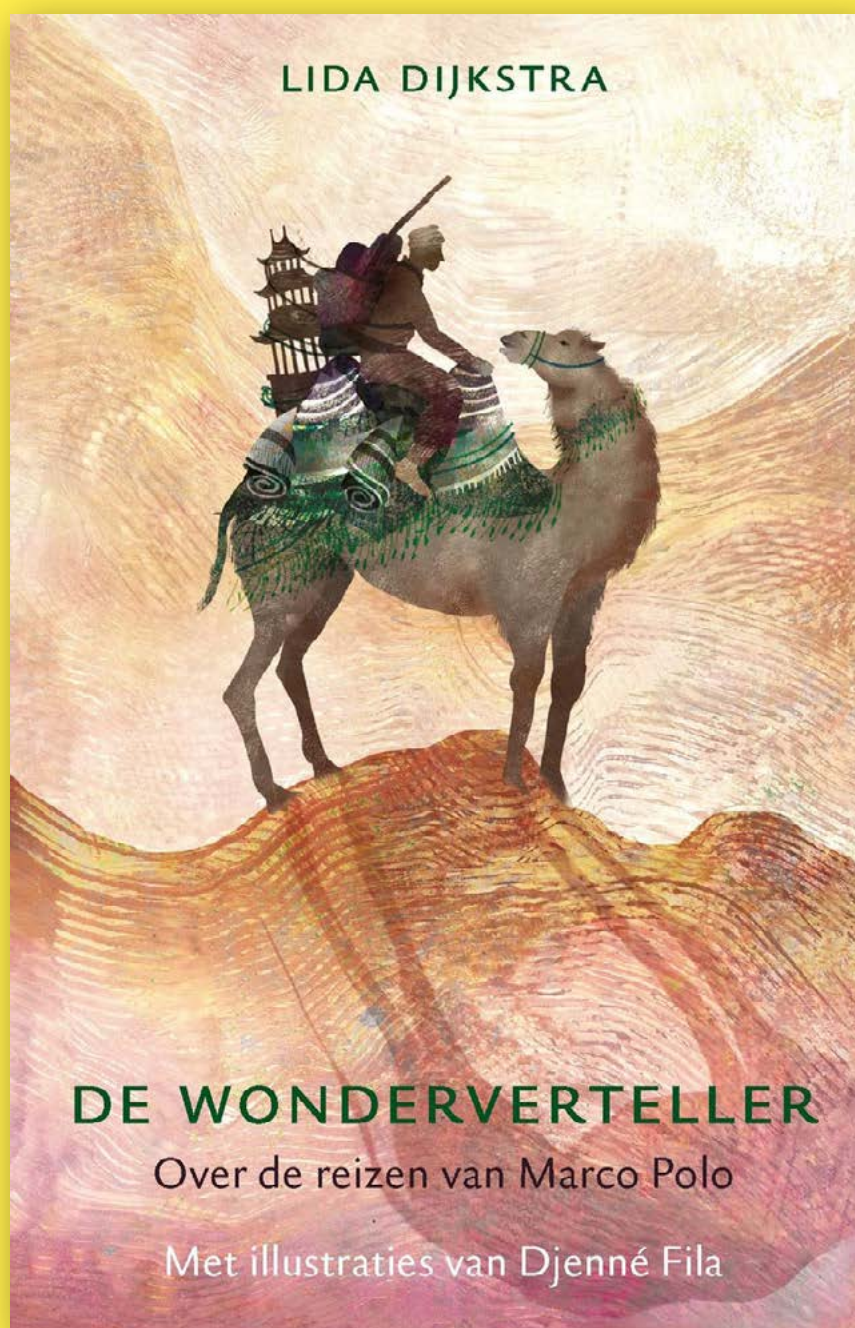

LESBRIEF

**BIJ DE WONDERVERTELLER
VAN LIDA DIJKSTRA**

Jonge Jury 2026

LEESFRAGMENT 1

De wonderverteller van Lida Dijkstra

Het verhaal speelt zich af in 1298. Ontdekkingsreiziger Marco Polo zit vast in de gevangenis van Genua. Hij vertelt zijn avonturen aan schrijver Rustichello, die in dezelfde gevangenis zit en die zijn verhalen zal verwerken tot een boek. Topina, een werkmeisje in de gevangenis, helpt de mannen om dit voor elkaar te krijgen. Zij zorgt dat ze regelmatig samen kunnen komen. Marco vertelt dan over zijn belevenissen, Rustichello maakt aantekeningen en Topina luistert. De tekst in het zwart is van de ik-figuur Topina, in het blauw vind je de verhalen die Marco Polo vertelt.

DRIJVENDE DOODSKISTEN

Aankomen in een stad betekende feest! Vers water! Fruit!
Met z'n allen rond een goedgevulde stoofpot en lekker met
je handen eten! Baden en bijslapen!

65

In Kubanan hadden we het heerlijk. De volgende grote
stad die op het programma stond, was de havenstad
Hormoz.

Ik zuchtte.

‘Wat?’ vroeg messer Marco met zijn hoofd schuin.

‘Ik wil zo graag weten waar al die plaatsen liggen,’ zei ik. ‘Ik
heb geen idee hoe groot de wereld is.’

‘Die is onmetelijk,’ zei messer Marco. ‘Zo groot dat ik de ran-
den nooit ergens heb kunnen vinden.’

Hormoz was druk, maar daarvan had ik me toch meer
voorgesteld. Zeker, er waaide een frisse wind en er vlogen
meeuwen hoog in de lucht, net als thuis. Maar de zoute vis
en het grove brood dat we voorgeschoteld kregen... Mwah.

Mijn vader verkocht de kamelen en we namen afscheid
van de groep mensen met wie we hadden meegereisd. Op
naar de haven!

Vader wees naar de schepen die drie of vier rijen dik aan
de kade lagen vastgebonden. Mannen liepen de loopplan-
ken af met handelswaar uit Indië, Arabië, Europa. Verderop
klikklopten de hoeven van tientallen paarden over de kade.
De kuddes werden bij elkaar gedreven om ergens aan boord
te gaan.

‘We zoeken een schip dat naar Indië gaat,’ zei mijn oom.
‘Dat moet hier niet moeilijk zijn.’

Hond drentelde voor mijn voeten heen en weer en blafte
naar wat voorbijgangers.

We bleven staan bij zomaar een schip. Mijn vader sprak kort met de schipper.

Ik keek bezorgd naar de krakkemikkige mast en het gerafelde zeil dat honderd keer was versteld.

‘Ik zou het eerst maar eens goed inspecteren voor we aanmonsteren,’ fluisterde mijn oom in vaders oor.

Mijn vader vroeg permissie om aan boord te komen. Ik zei ‘zit’ tegen hond en sprong ook op het dek. We sloegen op de mast, stampten op wat planken en wisten niet hoe snel we weer van boord moesten gaan.

‘Geen spijker te zien,’ zei ik. ‘En ook nog nooit in de teer gezet.’

‘Aan elkaar gekoekebakt met houten keggen en touwen van kokosvezels,’ zei vader. ‘We zoeken nog even door naar een veiliger schip. Goed gezien, zoon.’

Ik gloeide van trots, want mijn vader was niet scheutig met complimenten. Hond kwispelde toen ik hem over zijn kop aaide. Hij liep trouw achter ons aan toen we de hele haven rondliepen. We vonden geen enkel schip waarop mijn vader de grote oversteek over de Indische Oceaan durfde te wagen.

‘Zo ver het oog reikt alleen maar drijvende doodskisten,’ verzuchtte hij.

Mijn oom en hij overlegden een tijdje, en namen toen een belangrijk besluit. We zouden de rest van onze tocht naar het rijk van Koebilai Chan niet over zee, maar over land afleggen.

Ik was diep teleurgesteld. Nog meer gehobbel op kamelen en ezels, nog meer stoffige wegen en geklauter over rotspaadjes. En tot overmaat van ramp wilden vader en oom eerst weer een stuk terugreizen naar Kubanan om daar aan te sluiten bij een nieuwe karavaan.

Maar eerst moesten we de kamelen terugkopen. Mijn vader schold in vier talen door elkaar toen de koopman die

ze eerder die dag had gekocht met een uitgestreken gezicht het dubbele vroeg. Er verdwenen een paar turkooizen in de zakken van de oplichter.

Met een zucht nam ik afscheid van de zee.

En toen kwam het ergste moment. Mijn vader keek me ernstig aan. O o, dacht ik.

67

‘Marco,’ zei vader, ‘ik weet hoe moeilijk dit voor je wordt, maar dit is de plek waar je hond achter moet laten. Vanaf hier gaat de reis alleen maar lastiger worden. Hij kan niet mee.’

‘Wel! U hebt toch gezien hoe waardevol hij is? Hij heeft bij die overval ons leven gered!’ probeerde ik.

Maar vader praatte op me in tot ik murw was. Wilde ik dat mijn hond omkwam van de dorst in de woestijn? Wilde ik zelf dood, omdat ik mijn laatste water aan de hond gaf? Wilde ik dat hij werd aangevallen door een leeuw? Wilde ik vanwege een hond de hele karavaan in gevaar brengen? Nou dan!

Ik verloor de discussie, want mijn oom stond vierkant achter mijn vader.

Snotterend bond ik hond in de haven aan een paal, naast een berg afval zodat hij iets te eten had. En ik begreep voor het eerst dat een reiziger zich niet mocht hechten. Aan niets of niemand. Omdat hij het altijd weer moest loslaten. Ik kon hond horen janken tot ik de hoek om ging.

‘Wat erg,’ zei ik zacht. ‘Hebt u lang gehuild?’

‘Omdat ik niet wilde dat mijn vader me een slappeling vond, deed ik er al snel onverschillig en stoer over. Maar ik voelde me nog tijdenlang schuldig naar hond toe. Ik verzong een verhaal voor mezelf om de pijn te verzachten.’

‘Kan dat dan? Hoe?’

‘Ik fantaseerde een aardige jongen van mijn leeftijd, die al snel de kade op kwam lopen. Hond kwispelde toen hij de jongen

zag. Die aaide hem over zijn glanzende vacht, deelde zijn brood met hem en knoopte het touw los. Hond mocht met de jongen mee naar huis en werd de beste rattenvanger van de stad. Toen de jongen eens verdwaald was in de bergen, vond hond hem met zijn geweldige speurneus en... Nou ja, vul maar in. Op die manier,' zei messer Marco. 'Verhalen kunnen helpen en helen, Topina. Maar dit was de eerste keer dat ik me afvroeg of ik de reis aankon.'

'En als je er nu op terugkijkt?' vroeg Rustichello. 'Zou je die reis weer hebben ondernomen?'

'Zonder aarzeling,' zei messer Marco. 'Daar in de haven van Hormoz had ik niet het flauwste benul van wat ik allemaal zou zien en meemaken. Je kunt je alleen de dingen die je kent voorstellen, nietwaar?'

Daar moest ik een tijdje over nadenken. Ik was Genua nooit uit geweest. Wat zouden er veel dingen bestaan die ik me niet kon voorstellen. Ik peinsde verder. Hoe zou het nu met hond zijn?

De waarheid voelde als een plens koud water in mijn nek. Hond was allang dood, want dit was gebeurd toen de messer een jongen was. Arme hond. Arme messer Marco.

'Genoeg voor vandaag,' zei Rustichello. 'Puike informatie over parelhandel en valkerij. Ik denk dat ik morgen wel de hele dag nodig heb om deze aantekeningen fatsoenlijk uit te werken. Vind je het goed dat we overmorgen verdergaan?'

Ik betwijfelde of Rustichello in het boek ook maar iets over hond zou schrijven. Maar ik zou hond niet vergeten. En messer Marco ook niet, dat had ik wel gemerkt.

Aan wie was ik eigenlijk gehecht? vroeg ik me later af toen ik het vaatwerk schuurde met fijn zand. En wie was er aan mij gehecht? Familie had ik niet, of tenminste... Ik kende ze niet. In vriendschappen had ik nooit veel moeite gestoken. Zelfs een huisdier had ik niet. De directeur, Borso en Rustichello waren zeker geen vrienden van me. En messer Marco... Kon je vrienden worden met iemand die veel belangrijker was dan jij?

Op dat moment zag ik een grote, zwarte spin over de vloer rennen. Ik ving hem in een poetsdoek en bekeek hem. Kon hij mijn huisdier zijn? Zou hij mij groot en belangrijk vinden? Was hij bang voor mij omdat ik hem plat kon stampen?

Toen haalde ik mijn schouders op en liet ik hem buiten vrij. Hij rende weg alsof hij wist waar hij naartoe wilde.

69

DE KRANKZINNIGE KARAVAN

72

‘Weet je wat de kostbaarste stof op aarde is, Topina?’ vroeg messer Marco me toen ik twee dagen later Rustichello weer bij hem naar binnen duwde.

‘Geen idee, messer. Misschien wel mousseline? Of bedoelt u goud?’

Messer Marco schudde zijn hoofd.

‘Turkooizen?’ raadde ik verder. ‘Of nee, ik weet het al, haha. Melktaartjes met honing!’

Marco Polo glimlachte, bouwde een dramatische stilte in en zei toen: ‘Water.’

Ik keek hem recht aan, en hij knikte en ging er eens gemakkelijk voor zitten in zijn praatstoel.

‘Niemand is ooit doodgegaan door gebrek aan goud of parels, maar als je drie dagen zonder water zit...’ zei hij, en ik zag aan zijn ogen dat hij terugdacht aan de woestijn die hij had doorkruist.

Zelfs de kamelen kregen last van de dorst. Ze werden hijgerig van de droogte en hun bulten hingen elke dag slapper. En kamelen zijn toch echt taai en sterk.

We trokken al maanden door de woestijn, van oase naar oase. Een vlakke rood zand, zo heet en zo droog dat we overdag geen dieren, zelfs geen insecten, zagen. De wind kon mensen smoren en deed pijn op elk stukje onbeschermd huid. Alles wat ademde verschool zich. Behalve wij, de krankzinnige karavaan. Ik geloof dat ik zelfs hele afstanden op de kamelenrug zat te doezelen. Of misschien wel half bewusteloos was. Niet nadenken werkte het beste als je stukje bij beetje doodging. En al helemaal niet aan water denken. Mijn vader zei een keer dat je in noodgevallen altijd je eigen urine kunt drinken.

‘Pis? Ieuw!’ zei ik.

‘Wat voor uitwerpselen geldt, geldt ook voor urine,’ zei Rustichello als een strenge schoolmeester. ‘Niet in dit boek!’

Toen we aan het eind van de grote zandvlakte de stad Sheberghan zagen opdoemen, had ik geen druppel plas meer in mijn lijf en voelde mijn tong aan als boomschors. Zodra mijn kameel hurkte, rolde ik als een voddenaar van zijn rug in het zand. Daar bleef ik een tijdje liggen, omdat ik geen kracht had om op te staan.

De reizigers hielpen elkaar op de been, en sleepten elkaar de stad in. Sommigen moesten worden gedragen. Maar goed dat ik op dat moment niet wist dat de ergste woestijn nog moest komen.

Nog nooit hadden meloenen zo lekker gesmaakt. Ik vrat me op de markt van Sheberghan dwars door eentje heen, zacht, zoet en sappig, tot mijn kin onder de pitten zat en mijn buik pijn deed. We rustten in de stad, aten en dronken met de andere karavaanreizigers die uit alle windstreken kwamen. Ik sprak graag met mensen uit allerlei landen om mijn talenkennis te verbeteren. Eigenlijk probeerde ik beter te worden in alles wat mijn vader goed kon. Het liefst was ik meteen tien centimeter gegroeid om letterlijk op hem neer te kunnen kijken.

Intussen waren mijn vader en oom alweer aan het handelen geslagen. Ze huurden een stalletje langs de weg en prezen de stoffen, specerijen en turkooizen aan die we eerder op onze reis hadden ingekocht.

Koopman is een vreemd beroep. Je wurmt je tussen een maker en een koper in als tussenpersoon. Door handig met geld en goederen te ruilen, maak je winst. Door een mooi verkooppraatje erbij maak je nog meer winst. Het enige wat je goed moet kennen is de waarde van je spullen en de hebberigheid van je kopers.

73

‘Dit zijn de laatste meters van deze stof, mevrouw. Dan is het op.’

‘Eerlijk waar, u zult nooit een mooiere kwaliteit vinden.’

‘Jullie burens hebben het ook gekocht.’

‘Alleen vandaag, meneer. Morgen zijn we weer weg.’

75

Na een aantal dagen moesten we de woestijn weer in.

De kamelen en ezels, die ook gerust, gegeten en gedronken hadden, leken beter opgefrist dan wijzelf. Mijn oom, die mijn afgetobde gezicht zag, zei: ‘Woestijn is zwaar. Nog een klein stukje. Vlak bij Balkh wordt het groener.’

En weer legden we een etappe af, verdoofd door hitte en dorst, versuft door wanhoop. Maar mijn oom wist waar hij het over had. In de buurt van Balkh werd het landschap lieflijker en was de ellende voorlopig voorbij. We kwamen weer mensen tegen. Ze liepen de karavaan tegemoet in de hoop wat huisraad of spullen te kunnen kopen of verkopen.

Een meisje trok aan het leidsel van mijn kameel. Ze gaf me een krans van roze bloemen. Ik deed hem om mijn nek en knikte vriendelijk.

‘Het is wel de bedoeling dat je voor die tulpen betaalt,’ zei mijn oom lachend, en hij drukte een muntje in de hand van het meisje. ‘Staat je vrolijk, kerel.’

Door de spot in zijn stem hing ik de bloemen snel om de nek van mijn kameel, die er smakelijk op begon te kauwen. Daarna gingen we verder met de zoveelste taalles. Mijn vader hamerde erop dat ik zo goed mogelijk Tataars moest leren. ‘Je moet soepel een gesprek kunnen voeren aan het hof van de grootchan,’ zei hij. ‘Taal zit diep in het hart van mensen verankerd. Als je een taal niet spreekt, hoor je er nooit bij.’

Ik vond de grammatica verschrikkelijk moeilijk. Tataarse woorden kregen steeds andere uitgangen door de woorden die eromheen stonden.

Balkh viel me reusachtig tegen. Weer zo'n stad die tot puin was gebeukt in een oorlog. Overal vernielde gebouwen, gaten in muren en sporen van brand en geweld.

'Wat is hier gebeurd?' vroeg ik.

'Djingiz Chan is hier gebeurd,' zei mijn vader kortaf. 'De grootvader van Koebilai Chan. Om zijn rijk uit te breiden heeft hij in veel steden alle bewoners wreed over de kling gejaagd, zelfs de vrouwen, kinderen en dieren. Ooit was dit een bloeiende stad.'

Ik kon het me amper voorstellen. Oorlog was onbeschrijflijk ellendig. Ik hoopte maar dat Koebilai Chan niet te veel op zijn grootvader leek.

Bedrukt reden we verder naar het oosten. Ik zag witte bergen, die van zout bleken te zijn. In sommige landen is zout net zo kostbaar als goud, want het bederft nooit. De mensen in dat land hadden niet veel op met buitenlanders. De mannen zaten graag in taveernes en dronken wijn die smaakte naar lauwe pis. Soms smeten de kinderen stenen naar ons hoofd als onze karavaan voorbij sjokte.

Op een dag zag ik mannen en honden voorbijkomen die op stekelvarkens jaagden.

'Bestaan er varkens met stekels?'

'Vanavond teken ik er wel eentje voor je, dan ga ik nu door met mijn verhaal.'

'Ja, Topina, stoer ons niet steeds,' zei Rustichello nuffig, en ik rolde met mijn ogen. Als messer Marco me Topina noemde, vond ik het leuk, maar van Rustichello kon ik het niet uitstaan.

'Tekenen voor Topina is je reinste tijdverspilling,' zei Rustichello.

Ik voelde me krimpen als een wollen hesje dat werd uitgekookt.

Messer Marco keek Rustichello met opgetrokken wenkbrauwen aan. 'En je krijgt ook nog een tekening van een eenhoorn zonder hoorn,' zei hij toen tegen me.

Ik groeide weer, omdat hij mijn kant koos en niet naar die galappel met die zeurstem luisterde. 'Is het dan niet gewoon een paard?' vroeg ik.

'Dat ligt wat ingewikkeld. Bekijk morgen de tekeningen maar eens.'

Ik keek er reikhalzend naar uit. De dierenpapiertjes – ik had er nu al vier – waren veel voor me gaan betekenen.

77

Stekelvarken

Een stekelvarken is helemaal geen varken, maar een knaagdier met lange wit-gele stekels op zijn kop, nek en rug. Zijn vacht is juist donker van kleur.

Gevaarlijk is hij niet, behalve als hij wordt aangevallen. Dan wordt hij een sissende prikkelbol, en slaat hij met zijn staart heen en weer. Als laatste redmiddel schiet hij zijn stekels af! Voor je het weet heb je er eentje in je oog of mond of zitten je wangen vol.

Jagers die een stekelvarken willen vangen voor het vlees, sturen eerst woeste honden op het dier af. Soms komen die honden jankend en met hun staart tussen hun poten bij hun bazen terug en lijken ze op grote speldenkussens.

LESMATERIAAL BIJ DE WONDERVERTELLER VAN LIDA DIJKSTRA ‘‘

OPDRACHT 1 ⌚ 20 min. (incl. leestijd)

Lees het eerste fragment.

Werk samen met een klasgenoot.

- Topina is al sinds ze Marco Polo de eerste keer hoorde vertellen gefascineerd door zijn verhalen. Op pagina 11 staat: ‘Vertellen is een kunst, en hij verstond die. Het was of je zijn avonturen zelf meemaakte in je hoofd als hij aan het woord was.’
Ben jij het daarmee eens, nu je het eerste fragment gelezen hebt? Leg aan elkaar uit waarom wel of waarom niet.
- De manier van leven en reizen was in de dertiende eeuw heel anders dan nu. Verzamel vier voorbeelden uit de tekst die een duidelijk verschil laten zien met hoe het leven nu is. Schrijf erachter hoe dit nu is of zou gaan.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

- Marco Polo is gehecht geraakt aan hond, die een tijd met hem meereisde. Wat vind je van zijn reactie op het moeten achterlaten van hond? Herken je zijn gevoel? Bespreek samen aan wie jij je hecht (en of dat makkelijk/snel gaat) en waarom.
- In het leesfragment gaat het onder meer over het plezier en het belang van taal en verhalen vertellen. Overleg met een klasgenoot of jullie het eens zijn met de volgende uitspraken. Geef steeds minstens één reden waarom je er zo over denkt.
 - Verhalen kunnen helpen en helen. (p. 68)
 - Je kunt je alleen de dingen die je kent voorstellen. (p. 68)
 - Taal zit diep in het hart van mensen verankerd. Als je een taal niet spreekt, hoor je er nooit bij. (p. 75)
- Polo’s verhalen zijn voor Topina belangrijk, ze maken haar wereld groter en kleuriger. Hebben verhalen (in boeken, films, series of van mensen in je omgeving) voor jou weleens dezelfde uitwerking als bij Topina? Geef een voorbeeld van een verhaal dat jou gegrepen heeft, en waardoor je wereld rijker werd of waardoor je anders over dingen bent gaan denken.

LEESFRAGMENT 2

De wonderverteller van Lida Dijkstra

HET ALLER

156

Messer Marco begon onrustig door verschillende opschrijfboekjes te bladeren. Toen Rustichello hem vroeg waar hij naar zocht, schudde hij zijn hoofd. 'Ik heb oorlogen, feesten en natuurrampen meegemaakt. De vreugde rond geboortes, het verdriet rond de dood,' zei hij. 'Dat krijgen we allemaal nooit in een boek gepropt. Hoe moet ik kiezen? Wat doet ertoe voor later en wat niet?'

'Je wilt volledig zijn,' antwoordde Rustichello. 'Maar dat kan nou eenmaal niet. Dat hoeft ook niet. Weet je wat? We doen een opveeggrondje.'

Messer Marco en ik keken hem beiden vragend aan.

'We richten ons op de hoogtepunten. Wat vond je het allerindrukwekkendste op je reizen? Wat het allerverschrikkelijkste? Wat was het allergekste wat je hebt gezien? Of het allergriezeligste?'

'Wat een goed idee,' zei messer Marco opgelucht.

Ik knikte. Dat vond ik ook. Wie weet kon ik mijn eigen leven ook eens tegen het licht houden.

'Nietwaar?' zei Rustichello. 'We schudden je herinneringen op als een stromatras. Geen zorgen, ik fabriceer er naderhand wel een mooi verhaal van. Dus, Polo, wat was het allerindrukwekkendste tijdens je reizen?'

Messer Marco zakte onderuit en trommelde met zijn vingers op de houten leuning van zijn stoel. 'Kiezen is niks aan,' morde hij.

'Zeg maar wat. Niemand kan het controleren,' zei ik in een poging om te helpen.

'Goed dan,' zei messer Marco.

Het allerindrukwekkendste

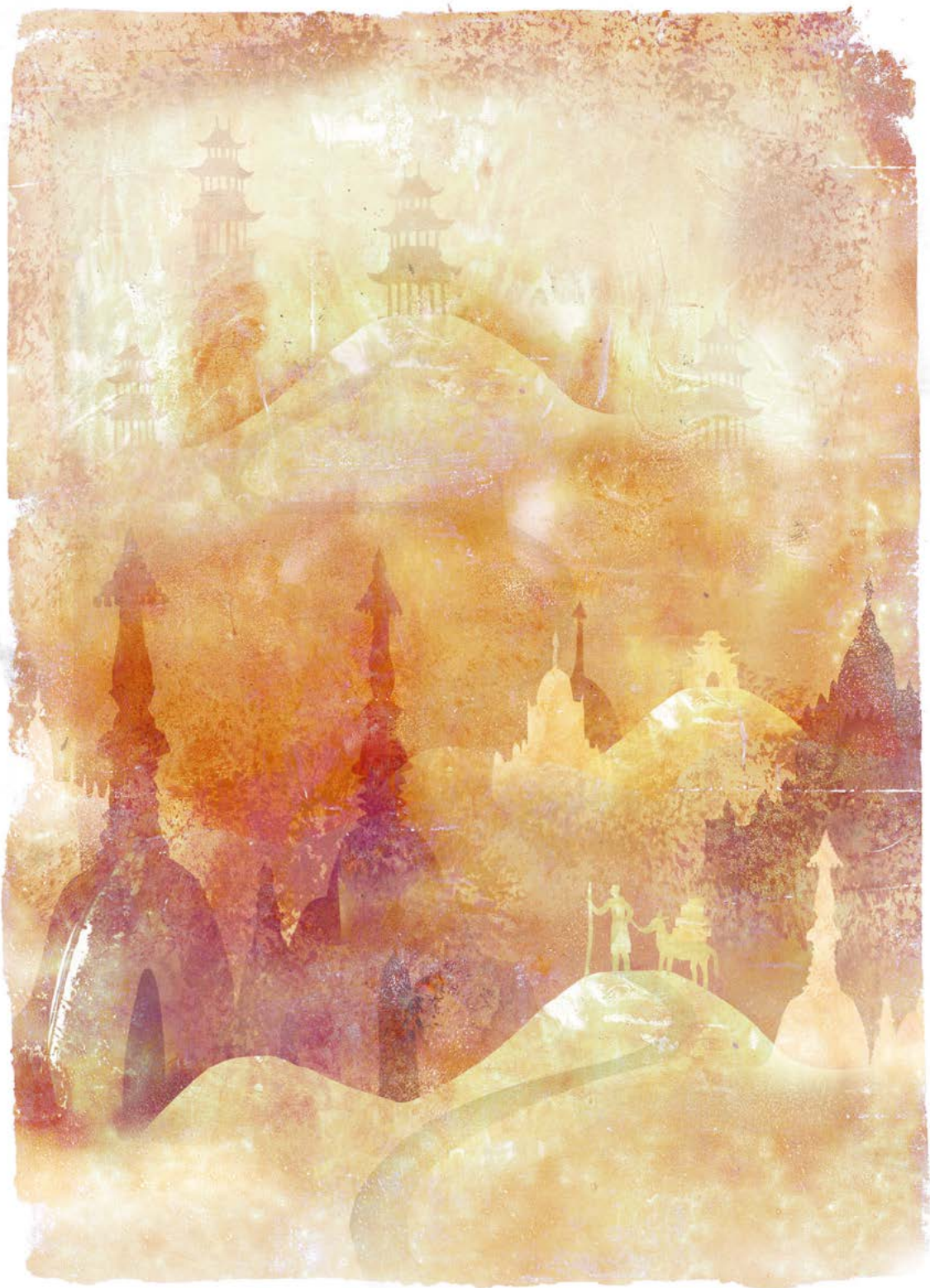
Midden in Klein-Indië ligt de stad Mien. Ooit had die stad een rijke koning. Toen hij op sterven lag, gaf hij zijn mensen opdracht om twee torens bij zijn graf te bouwen: een van goud en een van zilver. Ze werden elk bekroond met een opengewerkte ronde bal vol klokken die eeuwig tinkelden in de wind.

157

Ik vond de torens oogverblindend mooi, helemaal als de zon erop scheen. Ik was blij dat de chan ze had laten staan toen hij de stad veroverde. De chan had eerst overwogen al het goud en zilver als oorlogsbuit los te laten hakken en naar zijn eigen rijk over te brengen, maar toen hij hoorde dat de torens wachters waren over de zielen van de koning en zijn vrouw, liet hij ze met rust.

In het hoekje, op mijn krukje, bedacht ik wat het allerindrukwekkendste was wat ik ooit had doorgemaakt. Dit, dacht ik. Leren over de wereld door verhalen. Ik wist nu dat onze aarde eindeloos groot was en meningen konden verschillen. Niemand was helemaal goed of slecht. De machtigste heerser kon wreed zijn en zich ronduit schandelijk gedragen, terwijl een werkmeisje slim kon zijn en anderen tot nut. Iedereen deed ertoe, ook dieren, die altijd hun instinct volgden, en bomen, die zichzelf beschermen door samen een bos te vormen. Wie veel wist, was in het voordeel. Had messer Marco niet verteld hoe hij handelszaken, Tataars en Perzisch had geleerd? Wat had Aigiarne wel niet allemaal moeten doen om als jonge vrouw gehoord en gezien te worden aan het hof?

Je begint het door te krijgen, zei de stem in mijn hoofd. Leer eerst maar eens lezen en voor jezelf opkomen, zou ik zeggen. O, en ook zwemmen en zeilen!

Het allergekste

Wanneer een vrouw in Jinxi een baby krijgt, staat ze na de bevalling meteen weer op om aan het werk te gaan. Niet zij, maar haar man gaat met het kind in bed liggen. Hij wast en verzorgt het, wel veertig dagen lang. Zijn vrienden komen op bezoek om het kind te bewonderen, en ze houden een groot feest. De vrouw maakt lekkere hapjes voor hen klaar, bedient hen en doet verder al het werk in en rond het huis. 'Eerlijk is eerlijk,' zegt zo'n man. 'Jij hebt het kind negen maanden dicht bij je gedragen. Logisch dat ik nu aan de beurt ben.'

159

Vast heerlijk, om zo als baby te worden vertroeteld. Ik wist niet wanneer ik precies was geboren. Niemand had ooit de moeite genomen om een dag te prikken die mijn verjaardag kon zijn. Daarom hield ik zelf mijn leeftijd wat prutserig bij. Elke lente, als de blaadjes aan de bomen kwamen, nam ik er een jaartje bij.

Zou de kans bestaan dat mijn moeder nog leefde? Dat er ergens in Genua een wasvrouw of weefster was die wél mijn verjaardag en mijn echte naam kende? Die in het voorjaar naar dezelfde blaadjes als ik staarde, en terugdacht aan de baby die ze had achtergelaten op de stoep van het klooster? Met opluchting? Of spijt? Misschien waren we elkaar weleens voorbijgelopen op de markt, en hadden we elkaar niet herkend. Dat zou pas gek zijn!

Het allergriezeligste

Ik ontmoette, voorbij de bergen van Qarajan, een gastvrij volk. Ze bogen als hoepels en nodigden vreemdelingen hofelijk uit om de nacht in hun huis door te brengen. Gelukkig had ik over hen gehoord aan het hof van de chan. Hij had hun praktijken al verboden. Want zodra hun gast sliep, werd hij door de gastheer en -vrouw een kopje kleiner gemaakt.

Dit volk geloofde dat de ziel van die vermoorde gast voor altijd in hun huis bleef hangen. Dat bracht geluk. Dus hoe meer onschuldige reizigers je vermoordde, hoe beter het voor je gezin was. Die mensen waren het allergriezeligste, juist omdat ze zo vriendelijk en onschuldig leken. Niet iedere slechterik ziet eruit als een boef.

De krokodil is het allergriezeligste dier. Ik ben er een paar tegengekomen in de moerassen, en heb moeten rennen voor mijn leven. Eentje heeft zijn kaken rond mijn been geklapt. Daar komen de littekens op mijn kuit vandaan.

Griezeligheid hoeft niet per se scherpe tanden te hebben. Een guur, donker kamertje waar de kou door je huid dringt en waar je niet kunt stoppen met rillen, dat is pas eng. Mijn eerste dag in de gevangenis wist ik het zeker: niemand op de wereld gaf om me. Ik zat onwennig op het lage bed in de zolderkamer waar Borso me aan mijn arm naar binnen had gesmeten. Ik moest plassen, maar had geen po en durfde er niet om te vragen. Mijn maag krampde van de honger en mijn armen bleven trillen, ook toen ik ze rond mijn lijf legde alsof ik mezelf wilde troosten. Mijn voeten voelden aan als ijsklompen. Waarom? Hoelang? Wat nu? Meer kon ik niet bedenken. De toekomst lag als een grimmig, gapend gat voor me.

Krokodil

Iedereen is bang voor de krokodil. Het is een slang van wel tien meter lang, met voorpoten als leeuwenklauwen, die in de drassige drek op de loer ligt. Zijn neus is langer dan een groot brood. Met zijn opengesperde muil vol reusachtige tanden kan hij in één keer een man of os verzwelgen. Mensen jagen op de krokodil, maar krokodillen jagen ook op mensen. Het is altijd spannend wie wint. Wel zo eerlijk, vind je niet?

Het allerverdrietigste

Een bloeddoordrenkt slagveld. Zet dit maar niet in ons boek, Rustichello, maar om een groot rijk te krijgen en in stand te houden, zijn heersers wreed en meedogenloos. Ze vinden landsgrenzen en zichzelf belangrijker dan wat of wie ook. Zoveel doden heb ik gezien, zoveel weduwen en wezen ontmoet op mijn reizen. Verwoeste steden, platgebrande dorpen en bossen, bedelaars die ooit vaklui waren. Iemand die heel rijk is, heeft die rijkdom vergaard door anderen armer te maken. Een machthebber is via de ruggen van verslagenen omhooggeklommen. Er zijn geen winnaars zonder verliezers.

161

Verdrietig. Door dat woord van Rustichello toe te laten, stroomde mijn hoofd vol gesomber vanwege de familie die ik nooit had gekend. Ik had het alleen prima gerooid. Dat hield ik mezelf tenminste voor. Maar doordat messer Marco's vader en oom hem waren komen halen en Peter de Tataar een knokploeg had ingehuurd om hem te redden, was ik gaan verlangen naar mensen. Eigen mensen. Mijn mensen.

Het allerspijtigste

Dat ik geen griffioen heb gezien. Ik heb handelaren horen vertellen over dit wonderlijke dier, dat op het eiland Madagaskar schijnt te leven. Het is een kruising tussen een adelaar en een leeuw, zo sterk dat hij een olifant de lucht in kan tillen. Van grote hoogte laat hij die daarna vallen om de brokken vlees op te kunnen peuzelen. De eilandbewoners noemen hem de vogel Rok.

Dat dit boek straks klaar was en onze geheime boekengroep uit elkaar zou vallen. Messer Marco zou ooit weer naar Venetië vertrekken en Rustichello naar Pisa. En ik bleef hier. In mijn eentje. In mijn zielige alleentje.

163

De allerliefste

Natuurlijk heb ik veel mooie, lieve vrouwen ontmoet. Sommigen waren heel gastvrij en wilden het een reiziger graag naar de zin maken. Details? Dacht ik niet, Rustico. Die zijn niet voor de oren van Topina of voor de lezers van ons boek bestemd.

Ik heb zeker overwogen om te trouwen. De chan heeft me meerdere malen een van zijn bijvrouwen aangeboden. Ik mocht er zelf ook wel eentje kiezen. Dat voelde reuze ongemakkelijk. Een vrouw kies je niet als een koekje van een schaal, toch? En de enige vrouw die ik echt bewonderde, die ik echt had willen trouwen om haar moed en levenskracht... Nou ja. Jullie weten wel wie.

Werkmeisjes in gevangenissen hebben ruwe, rode handen, eelt op hun knieën en piekhaar. Kan zo iemand ooit een liefste krijgen of worden?

De allergrootste vijand

Mijn allergrootste vijand? Dat was ikzelf, af en toe. Een mens kan zichzelf zwaar tegenwerken door foute keuzes te maken. Ik heb mezelf vaker dan eens in gevaar gebracht, door over te smalle paadjes te lopen, stukken alleen te reizen of te steile bergen te beklimmen. Ik at en dronk schadelijke dingen, vertrouwde foute vrienden of liet duistere gedachten toe. Soms verloor ik mezelf in zielig doen of

stond ik niet voor de achtste keer op. Maar door de jaren heen heb ik leren leunen op mezelf en op de uitspraken van wijze mensen die zeggen: 'Na deze tijd komt een andere tijd' of 'Als je hulp van een ander aanneemt, betekent dat nog niet dat je hebt gefaald'.

Ik luisterde. Ik luisterde heel goed naar deze.

Het allerindrukwekkendste nog eens

Ik heb me bedacht. Het meest ben ik onder de indruk van de veerkracht van mensen. Hoe ze kunnen helen. Groeien. Geven. Bedenken. Onderzoeken. Bouwen. Hoe ze kunnen helpen, verbinden en oplossen.

Ondanks het feit dat hij ze heeft zien liegen, bedriegen, sarren, stelen, mishandelen, martelen en moorden, dacht ik. Dit is een man die van mensen houdt.

Rustichello had zo snel aantekeningen gemaakt dat de inkt door de kamer was gespetterd. Ik haalde een dweil om de vlekken op te deppen en dacht verder na over dingen waar ik tot dan toe nooit over had nagedacht.

OPDRACHT 2 ⌚ 25 min. (incl. leestijd)

Lees het tweede fragment.

- Er is een groot contrast tussen de levens van Topina en Marco Polo. Welke tegenstellingen komen naar voren uit het leesfragment? Vul het schema aan.
- In dit fragment komt nog een keer terug dat Polo's verhalen heel waardevol zijn voor Topina. Leg uit waarom deze verhalen voor Topina zo belangrijk zijn.
- Welke 'aller' vind je het mooist, of maakt het meest indruk op je? Leg uit waarom.
- Hoe ziet jouw 'aller'-lijstje eruit? Bedenk drie gebeurtenissen die voor jou tot nu toe het indrukwekkendst, gekst, griezeligst, verdrietigst, spijtigst en liefst zijn.
 - Noteer ze per belevenis op een blanco kaartje of half A4'tje (je krijgt dus drie briefjes). Zet erbij of het om indrukwekkend, gek enzovoort gaat. Je mag je naam erbij zetten, maar dat hoeft niet.
 - De docent verzamelt al jullie kaartjes en doet ze in een pot of doos.
 - Spreek af hoe jullie de kaartjes aan de orde laten komen. Beginnen jullie bijvoorbeeld elke les met een kaartje dat de docent voorleest? Of sluit je de les af met drie kaartjes, die verschillende leerlingen uit de pot halen en voorlezen? Verzin het maar!

MARCO POLO	TOPINA
rijk	arm

OPDRACHT 3 ⌚ eigen invulling

Werk samen in een groepje van twee, drie of vier leerlingen.

Het verhaal in *De wonderverteller* speelt zich af rond 1298. Je komt in het boek allerlei historische situaties en feiten tegen. Zorg dat je hier meer over te weten komt door zelf informatie op te zoeken en door te luisteren naar wat anderen te vertellen hebben.

- Kies een van de volgende onderwerpen/vragen en zoek naar meer informatie. Gebruik het register in het boek *De wonderverteller*, zoek in de schoolbib, je geschiedenisboek en/of informatieve websites op internet (gebruik geen AI). Achter elk onderwerp staan vragen die je op weg helpen. Natuurlijk mag je ook andere weetjes verzamelen.
 - Tataren (Wie waren zij? Wanneer en waar leefden ze? Hoe begon en eindigde hun beschaving?)
 - Byzantijnse Rijk (Hoe begon het, hoe was het op het toppunt? Welke huidige landen vielen eronder? Wie was de leider?)
 - wereldbeeld (Hoe dachten mensen rond 1300 over de wereld (plat/rond)? Waren alle landen en zeeën al in kaart gebracht? Wanneer veranderde dat beeld?)
 - de rol van godsdienst (Welke religie was dominant in Europa? Hoe groot was de rol van religie?)
 - boeddhisme (Wanneer en waar is het ontstaan? Wat zijn de belangrijkste uitgangspunten? In welke landen is het vandaag de dag een belangrijke godsdienst?)
- Hoe komt wat je gevonden hebt terug in het boek *De wonderverteller*? Klopt de informatie die je gevonden hebt met wat je in het boek leest?
- Bereid een korte presentatie voor, waarin je de klas vertelt (en laat zien) wat jullie gevonden hebben over jullie onderwerp en hoe dat terugkomt in het boek.

OPDRACHT 4 ⌚ eigen invulling

Werk samen met een klasgenoot.

In het verhaal werken Marco Polo en schrijver Rustichello samen aan een boek.

Jullie gaan samen ook een verhaal maken, op dezelfde manier als Marco Polo en Rustichello.

- Houd voor jezelf een aantekeningenboekje bij waarin je net als Marco Polo dingen opschrijft over wat je meemaakt. Spreek een periode af waarin je dit doet, bijvoorbeeld gedurende de komende week, of juist in een weekend of de komende vakantie. Maak korte notities van belevenissen die bijzonder, grappig of op een andere manier interessant of waardevol waren. Je mag er ook tekeningen, briefjes enzovoort bij maken of plakken.
- Spreek na de afgesproken periode af met je klasgenoot. Vertel elkaar je verhaal aan de hand van de aantekeningen. Tijdens het vertellen maakt de ander notities die helpen om het verhaal daarna uit te werken. Je mag elkaar vragen stellen als je ergens meer over wilt weten.
- De ander werkt vervolgens een verhaal uit zoals een schrijver zoals Rustichello dat zou doen. Maak er dus geen droog verslag van, maar een boekwaardig verhaal.
 - Dik het verhaal aan, maak het spannender, sappiger enzovoort.
 - Je hoeft niet alles wat je gehoord hebt te verwerken in je verhaal, je kunt ook een bepaalde gebeurtenis pakken en daar uitgebreid over vertellen.
 - De uitwerking moet minimaal 500 woorden zijn.
 - Heb je tijd, maak dan ook een tekening of passende foto bij het verhaal.

- Laat je verhaal lezen aan je klasgenoot (of lees het klassikaal). Wat vindt hij/zij van de uitwerking?
- Bespreek na afloop hoe het ging. Wat ging goed en wat was lastig?
Je hebt nu zelf ervaren wat de werkwijze van Polo en Rustichello was. Wat vind je van deze manier van werken? Zou jij het ook zo aanpakken? Waarom wel of waarom niet?

JONGE JURY DOORLEESTIPS

Genoten van dit boek? Dan wil je deze niet missen:

Het beest met de kracht van tien paarden – Lida Dijkstra (2019)

De schaduw van Toet – Lida Dijkstra (2021)

De stad van Basalt - Guido Eekhaut (2024)